

คำนำ

ความช่วยเหลือของเราสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ ความช่วยเหลืออย่างหยาบ ความช่วยเหลืออย่างกลาง และความช่วยเหลืออย่างละเอียด ความช่วยเหลือประเภทนั้นนำความทุกข์มาให้คนเราได้ในระดับต่าง ๆ กัน คือ ความช่วยเหลืออย่างหยาบนำความทุกข์มาให้ทั้งกายและใจ ความช่วยเหลืออย่างกลางนำความทุกข์เฉพาะทางใจมาให้ ส่วนความช่วยเหลืออย่างละเอียด แม้จะไม่เห็นความทุกข์ชัดเจน แต่ก็สามารถชี้ได้ว่าเป็นต้นเหตุให้เกิดความทุกข์ทั้งหมด

คนเราเกิดมาก็ต้องการความสุข เพื่อตอบสนองความต้องการของคน พระพุทธเจ้าจึงประทานทางแห่งความสุขมาให้ หนทางที่ทรงประทานนั้นก็คือการละเว้นความชั่ว ทรงบัญญัติศีลเพื่อกำจัดความชั่วอย่างหยาบ ทรงบัญญัติสมาธิเพื่อกำจัดความชั่วอย่างกลาง และทรงค้นพบความจริงแล้วเปิดเผยความจริงนั้นเพื่อกำจัดความชั่วอย่างละเอียด ดังนั้น หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยย่อจึงมีเพียง 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักในการปราบความชั่วนั่นเอง

การศึกษาของมนุษย์เราที่สำคัญก็คือการศึกษาเพื่ออาชีพหรือการศึกษาวิชาชีพ เพราะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวในภายหน้า นอกจากวิชาชีพแล้ว คนเราควรศึกษาวินัยศีลธรรมบ้าง ทั้งนี้เพราะว่าถ้าคนเรามีความรู้วิชาชีพอย่างเดียว ไม่มีศีลธรรมแล้ว ชีวิตอาจจะไม่มีความสุข เราจะเห็นตัวอย่างอยู่เสมอว่าคนที่มีความรู้วิชาชีพดี ๆ แต่ไม่มีศีลธรรม มักจะหมดโอกาสทำอาชีพเพราะไม่มีใครไว้ใจให้ทำงานหรือบางทีอาจจะติดคุกด้วย สาเหตุแห่งความหายนะอันนั้นก็คือ การไม่มีศีลธรรม ทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้คำนึงเหตุอันนี้ จึงได้เปิดสอนวิชาหลักพุทธศาสนาขึ้นเพื่อให้นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอกสังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาเลือกเสรีของคณะอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังว่านักศึกษาเหล่านั้นจะได้มีทั้งอาชีพที่ดี และศีลธรรมอันงามเป็นอาภรณ์ประดับชีวิตของแต่ละคน ซึ่งผลแห่งการมีอาชีพดี และมีศีลธรรมก็คือ ความสุขส่วนตัวและสันติของสังคมตามที่ทุกคนต้องการ

ตำราหลักพุทธศาสนา หรือ PY 210 นี้ แบ่งออกเป็นภาคใหญ่ ๆ ได้ 2 ภาค คือ ภาคหลักพุทธศาสนา และ ภาคมงคลสูตร ซึ่งเป็นที่รวมของศีล สมาธิ และปัญญา อีกลักษณะหนึ่งในหลาย ๆ ลักษณะแห่งคำสอน สำหรับผู้รับผิดชอบเรียบเรียงตำราเล่มนี้มี 2 ท่าน คือ รศ.

ชัยวัฒน์ อัทพ์พัฒน์ และ ผศ. ทวี ผลสมภพ การเรียบเรียงภาคหลักพุทธศาสนา ภาค 1 อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ส่วนภาคมงคลสูตรนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของ รศ. ชัยวัฒน์ อัทพ์พัฒน์

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์แก่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และนักศึกษาผู้สนใจอื่น ๆ บ้าง ตามสมควร

ผศ.ทวี ผลสมภพ
ภาควิชาปรัชญา
คณะมนุษยศาสตร์
5 กรกฎาคม 2525

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 11

พุทธศาสนา ได้รับการยกย่องจากนักปราชญ์ทั่วโลกว่าเป็น "เพชรน้ำเอก" ที่สั่งสอนให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักคุณค่าชีวิต ที่สำคัญคือ พุทธศาสนา อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน จึงควรอย่างยิ่งที่คนไทยควรจะศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อความสงบสุขของคน

ข้าพเจ้าในฐานะผู้รับผิดชอบ กระบวนวิชา PY 210 จึงได้ดำเนินการจัดพิมพ์ขึ้นอีกครั้ง โดยเนื้อหานั้นยังคงไว้เหมือนเดิม

วิโรจ นาคชาตรี
มิถุนายน ๒๕๕๐

คำชี้แจง

หลักพุทธศาสนา ภาค 2 นี้มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่อง "มงคลสูตร" ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์สำคัญคัมภีร์หนึ่งของพุทธศาสนา เพราะเป็นคำสอนที่เน้นในเรื่องจริยธรรมสำหรับดำเนินชีวิตทุกระดับชั้น ตอนสุดท้ายข้าพเจ้าได้เพิ่มภาคผนวก เรื่อง "หลักธรรมหมวดต่าง ๆ ที่ควรศึกษา" เพื่อให้ นักศึกษาผู้เลือกเรียนวิชานี้ในฐานะเป็นวิชาบังคับ, วิชาโท และวิชาเลือกเสรี ได้มีความเข้าใจหัวข้อธรรมเรื่องต่าง ๆ ในพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง อันจะเป็นประโยชน์แก่การนำไปประพฤติและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ผู้รจนาคัมภีร์มงคลสูตรฉบับบาลี ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์พุทธศาสนา คือ พระสิริมงคลอาจารย์ นักปราชญ์ทางพุทธศาสนา ชาวเชียงใหม่ ต่อมาได้มีนักปราชญ์หลายท่านได้แปลออกเป็นภาษาไทย ซึ่งมีหลายสำนวน เช่น สำนวนของสมเด็จพระมหาวิวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโร) วัดพระศรีมหาธาตุ กรุงเทพฯ ให้ชื่อว่า "มงคลยอดชีวิต", สำนวนของพระครูศิริปัญญา牟尼 ให้ชื่อว่า "คัมภีร์มงคลที่ป็นแปล", สำนวนของ พ.อ. ปิ่น มุกทุกันต์ ให้ชื่อว่า "มงคลชีวิต", ส่วนสำนวนของวศิน อินทสระ ให้ชื่อว่า "สาระสำคัญแห่งมงคล 38"

ข้าพเจ้าได้อาศัยตำราเหล่านี้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาหลักพุทธศาสนา หากนักศึกษาต้องการทราบรายละเอียดโปรดศึกษาได้จากหนังสือดังกล่าว

นอกจากนี้ก็ได้แบ่งมงคลสูตรออกเป็น 2 ภาค คือ มงคลสูตรภาคโลกียธรรม ตั้งแต่มงคลข้อที่ 1 - 32 มงคลสูตรภาคโลกุตตรธรรม ตั้งแต่มงคลข้อที่ 33 - 38 เพื่อความสะดวกในการศึกษา จึงได้สรุปสาระสำคัญของมงคลสูตรไว้เป็นหลักการต่าง ๆ คือ

หลักการคบคน หลักการดำรงตน หลักการศึกษา หลักการสงเคราะห์ หลักการประพฤติธรรมขั้นมูลฐาน หลักการประพฤติธรรมระดับสูง และหลักการพัฒนาจิตระดับสูง

เมื่อพิจารณาตามหลักการดังกล่าวนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาได้วางหลักการพัฒนาชีวิตและสังคม ให้ผู้ศึกษาได้เลือกปฏิบัติตามสมควรแก่ภูมิปัญญาของตน ซึ่งผู้หวังความสุขสวัสดิ์แก่ชีวิตและสังคม พึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติพัฒนาคุณธรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตนเอง โดยมีต้องรอคอยให้ศาสนาหรือเทพเจ้ามาประสาธน์ให้

อนึ่ง ขอขอบพระคุณบรรดาคณาจารย์ทั้งหลาย ผู้ที่ข้าพเจ้าได้อาศัยหนังสือของท่านศึกษา
ต้นคว้าประกอบการเรียบเรียง ด้วยอำนาจแห่งพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ขอให้ทุกท่านจงประสบสันติสุขโดยทั่วกัน เทอญฯ

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ รัตพันธ์

ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1 กันยายน 2526

คำชี้แจงในการพิมพ์ครั้งที่ 4

ในการพิมพ์ครั้งที่ 4 นี้ ผู้เรียบเรียงได้พยายามตรวจแก้ไขการพิสูจน์อักษรให้ถูกต้องยิ่งขึ้น การศึกษาเรื่องมงคลสูตรนั้น ขอให้นักศึกษาอ่านด้วยวิจารณญาณ รู้จักแยกแยะออกเป็นประเด็น เพราะมงคลแต่ละข้อนั้น มีเนื้อความอธิบายไว้อย่างกระชับ ซึ่งง่ายแก่การเข้าใจ ส่วนการออกข้อสอบเป็นแบบปรนัยก็จะออกข้อสอบจากมงคลแต่ละข้ออย่างน้อย 1-4 ข้อด้วยกัน โดยวิธีนี้ จะทำให้นักศึกษาจับประเด็นได้ง่ายเหมาะแก่การเตรียมสอบ

หากมีข้อเสนอแนะที่ดีมีประโยชน์ โปรดได้ส่งมายังผู้เรียบเรียง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในการพิมพ์ครั้งต่อไป

ผู้เรียบเรียง

23 ม.ค. 2534